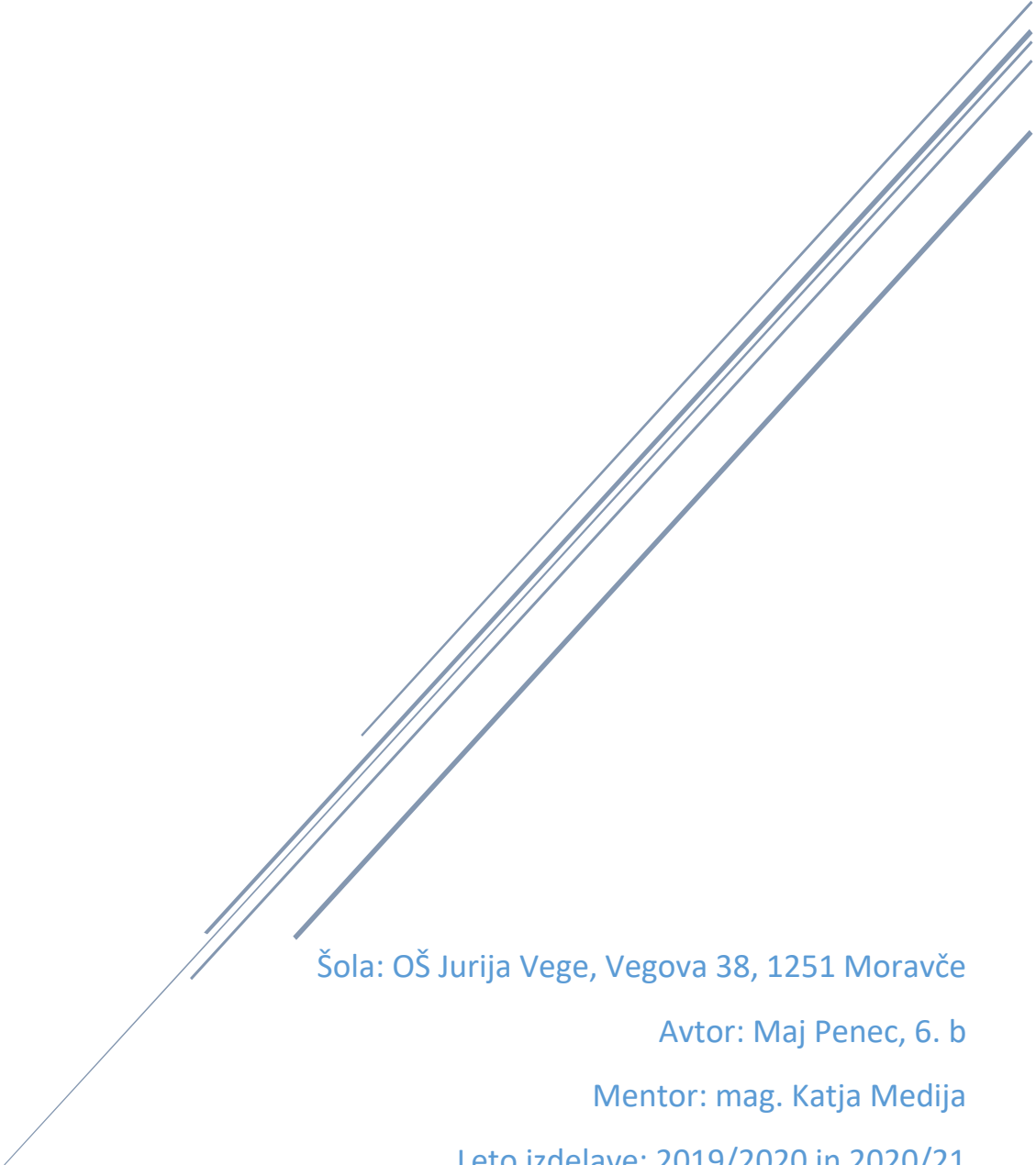

ŽIVLJENJE V ČASU JEKLARSKE INDUSTRIJE V OBDOBJU DRUGE SVETOVNE VOJNE

PODROČJE RAZISKOVANJA: ZGODOVINA

Šola: OŠ Jurija Vege, Vegova 38, 1251 Moravče

Avtor: Maj Penec, 6. b

Mentor: mag. Katja Medija

Leto izdelave: 2019/2020 in 2020/21

Vsebina

1.	Povzetek	2
2.	Zahvala.....	3
3.	Uvod – opredelitev naloge	4
4.	Teoretični del.....	5
	Začetek vojne	5
	Vojna pri nas.....	5
	Zaključek vojne	6
	Zgodovina železarstva in jeklarstva	7
	Železarna Ravne med drugo svetovno vojno	8
	Muzej železarstva, Štauharija, Slovenska pot kulture železa	9
	Moji predniki v literaturi.....	10
5.	Eksperimentalni in empirični del	13
	Metodologija	13
	Raziskovanje družinskega arhiva, pogovor z dedkom	13
	Pogovor s prababico Nežo	18
	Obisk Muzeja novejšje zgodovine, intervju s kustosinjo	19
	Obisk Koroškega Pokrajinskega muzeja – Štauharije	23
6.	Razprava in zaključek.....	38
7.	Viri in uporabljena literatura	40
8.	Priloga	41

1. Povzetek

Raziskovanja druge svetovne vojne sem se lotil že v 5. razredu. Osredotočil sem se predvsem na bogato zgodovino moje družine v času druge svetovne vojne.

Ker me je navdušilo bogastvo dragocenosti domače dedkove zbirke, predvsem pa njegova pripovedovanja, sem se odločil, da raziskovanje v 6. razredu nadaljujem oz. še razširim. Predvsem sem se v drugem letu raziskovanja osredotočil na zgodovino mojih prednikov, v povezavi z jeklarsko industrijo in njenim razvojem na Ravnah na Koroškem. Zanimal me je pomen tamkajšnje železarne za potrebe druge svetovne vojne. Obiskal sem tudi Koroški Pokrajinski muzej – Štauharijo (muzej železarstva).

Moji prvi koraki v prvem letu raziskovanja preteklosti so mi dali splošno vedenje o drugi svetovni vojni, iz pisnih, ustnih in materialnih virov pa sem izvedel tudi, kako so takrat živeli, kako so se vojskovali, kakšno orožje so imeli, kdo je napadal, kdo se je branil ipd.

Svoje korake zgodovinskega raziskovanja pa sem nadaljeval predvsem zato, ker me je navdušila in pritegnila bogata zgodovina mojih prednikov v času druge svetovne vojne v povezavi z železarstvom. Raziskal sem, kako je vojna vplivala na družine, ki so se v času vojne ukvarjale z železarstvom, kako se je železarstvo razvijalo na Koroškem, kakšen pomen je imelo za drugo svetovno vojno, kaj se je dogajalo z mojimi predniki v tedanjem času in kako so bili vpeti v sam razvoj. Med samim raziskovanjem sem odkril pomen in dragocenost domače zbirke, ki me je pripeljala celo do daljnih družinskih vezi. To me je vzpodbudilo k nadaljnjemu raziskovanju.

Ključne besede: druga svetovna vojna, orožje, razvoj železarstva na Koroškem, življenje jeklarskih družin, pomen jeklarske industrije za vojno, moji predniki in iskanje družinskih vezi.

2. Zahvala

Iskreno se zahvaljujem dedku Francu, ki mi je s pripovedmi in z vestnim zbiranjem ter hranjenjem družinskih dokumentov in fotografij predstavil bogato zgodovino naše družine. On je tisti, ki me je navdušil za raziskovanje zgodovine. Stricu Boštjanu se zahvaljujem za zanimive izlete, zabavno je bilo brskati skupaj z njim in hvaležen sem mu, da me je spodbujal. Prav tako se zahvaljujem prababici Neži, ki mi je o takratnih časih veliko povedala. Zahvaljujem se tudi mentorici Katji Medija, ki me je spodbujala pri izbiri teme, mi svetovala pri raziskovanju in me usmerjala. Muzeju novejša zgodovine se zahvaljujem, ker so mi pokazali veliko predmetov, kustosinji dr. Moniki Kokalj Kočever pa za strokovno vodenje in intervju. Prav tako iskrena hvala Koroškemu Pokrajinskemu muzeju, ki mi je omogočil ogled ŠtauHarije ter gospe Liljani Suhodolčan, ki mi je železarstvo na Ravnah podrobneje predstavila in me za raziskovanje še dodatno navdušila.

3. Uvod – opredelitev naloge

Namen moje naloge v lanskem šolskem letu je bilo raziskati čas druge svetovne vojne.

Podrobneje sem želel raziskati in ugotoviti:

- ~ kdaj je potekala druga svetovna vojna,
- ~ koliko let je trajala,
- ~ zakaj se je začela,
- ~ koliko držav je sodelovalo,
- ~ katera orožja so imeli,
- ~ kdo je napadal in kdo se je branil,
- ~ kakšne so bile posledice,
- ~ kako se je vojna končala,
- ~ kakšno je bilo življenje tedaj v primerjavi z današnjim,
- ~ kaj se je takrat dogajalo z mojimi predniki.

Letos, v 6. razredu, pa sem raziskovalna vprašanja usmeril bolj v smeri razvoja in pomena železarske industrije v povezavi z drugo svetovno vojno, seveda v povezavi z zgodovino moje družine.

- ~ Kakšno je bilo življenje v času druge svetovne vojne v družinah, ki so se ukvarjale z jeklarsko industrijo?
- ~ Kakšna je povezava med drugo svetovno vojno in jeklarsko industrijo?
- ~ Kako je potekal razvoj jeklarske industrije na Koroškem?
- ~ Kako so v jeklarsko industrijo v času druge svetovne vojne bili vpeti moji predniki?

Pri raziskovanju sem uporabil različne metode raziskovanja, s katerimi sem želel pridobiti ustrezne odgovore na zastavljena vprašanja. Pomagal sem si z različnimi viri – tako pisnimi kot materialnimi. Obiskal sem različne muzeje in imel priliko videti številne vire, ki niso dostopni širši javnosti. Izvedel sem intervjuje s sorodniki in strokovnjaki, ki so mi pomagali razumeti dogajanje tistega časa.

4. Teoretični del

Začetek vojne

Po strahotnih človeških žrtvah, ki jih je po svetu zahtevala prva svetovna vojna, so ljudje pričakovali, da bo svet postal lepši in boljši. Toda samo 20 let kasneje je izbruhnila še bolj grozovita vojna. Vzroki za začetek sovražnosti so bili nerešeni spori iz prve svetovne vojne. Poleg tega so se med vojno mnoge države tako zadolžile, da je v tridesetih letih izbruhnila svetovna gospodarska kriza, ki je povzročila splošno brezposelnost in pomanjkanje. Trpljenje, ki ga je med ljudstvom povzročila revščina, je omogočilo dvema diktatorjema, Adolfu Hitlerju v Nemčiji in Benitu Mussoliniju v Italiji, da sta se dokopala do oblasti. Pod njunim vodstvom sta si začeli Nemčija in Italija, kasneje pa tudi Japonska, prisvajati ozemlja drugih držav. Zavezniške sile (med katerimi so bile tudi Velika Britanija in njena Skupnost narodov, Francija, Sovjetska zveza in Združene države) so za to pot potrebovale več kot pet let, da so premagale sile osi – Nemčijo, Italijo in Japonsko (Caselli, 1988).

Hitler je želel združiti nemško govoreča ozemlja v veliki rajh. Priključil si je Saško, Avstrijo, Češko in Moravsko. 1. septembra 1939 je napadel Poljsko, da bi odprl koridor med Nemčijo in mestom Gdansk (Villicampa, 2005).

Z napadom na Poljsko, ki sta si jo razdelili Nemčija in Sovjetska zveza, se je septembra 1939 začela druga svetovna vojna. V želji po preprečitvi vojne je Kraljevina Jugoslavija 25. marca 1941 pristopila k trojnemu paktu (Širok, 2012).

Vojna pri nas

V knjigi utrinki slovenske zgodovine avtorica (Zorec, 2005) navaja najpomembnejše mejnike naše zgodovine:

- 6. aprila leta 1941 so nemške, italijanske, madžarske in bolgarske čete napadle Jugoslavijo, ki je 18. aprila uradno kapitulirala.
- 26. aprila leta 1941 so v Ljubljani ustanovili Protiimperialistično fronto, poznejšo Osvobodilno fronto slovenskega naroda.

- Po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo (22. junija 1941) je bila razglašena vstaja proti okupatorju in ustanovili so Vrhovno poveljstvo slovenskih partizanskih čet.
- Italijansko »Ljubljansko pokrajino« so ovili z bodečo žico. Oglasil se je radio Kričač.
- Marca leta 1945 je bilo v Sloveniji okrog 17000 partizanov v operativnih, okrog 8000 pa v zalednih enotah.
- 9. maja 1945 je Nemčija kapitulirala na vseh bojiščih.
- 29. novembra 1945 je bila proglašena Federativna ljudska republika Jugoslavija, leta 1947 pa je bila sprejeta ustava Ljudske republike Slovenije.

9. maja leta 1945 je svet lahko že drugič v istem stoletju začel preštrevati mrtve.

V drugi svetovni vojni je izgubilo življenje 55 milijonov ljudi. Prvič v zgodovini je umrlo več civilistov kot vojakov (Villicampa, 2005).

Z drugo svetovno vojno so na bojišča prišle nove vrste najpomembnejšega orožja, predvsem tankov, topov in letal. Učinkovito orožje so bile tudi vohunske službe in radarji.

Zaključek vojne

6. junija leta 1944 se je na obalo Normandije v Franciji izkrcalo več kot 200.000 zavezniških vojakov. Ta dan imenujemo tudi Dan D in velja za prelomnega v drugi svetovni vojni, saj so zavezniki Francija, Velika Britanija in ZDA s tem odprli bojišče, ki mu Nemčija ni bila kos.

Na vzhodu Evrope so se Nemci namreč bojevali še s Sovjetsko zvezo in kar naenkrat so se znašli med dvema ognjema. To je bil eden od razlogov, zakaj so izgubili 2. svetovno vojno, ki so jo tudi sami začeli.

Vojna se je začela leta 1939, v njej pa so sodelovale države z vsega sveta. Spopadali sta se dve skupini držav: zavezniške sile in sile osi. Zavezniki so bile Francija, Velika Britanija, Sovjetska zveza, Kitajska in ZDA, sile osi pa Nemčija, Italija in Japonska. Med vzroki za izbruh vojne sta bila tudi slabši gospodarski razvoj držav sil osi in njihov politični sistem. Ta je temeljil na prepričanju, da so nekateri ljudje več vredni od drugih. To je verjel tudi nemški diktator, nacist Adolf Hitler.

V začetku leta 1945 se je nemška vojska umaknila z vseh bojišč in že aprila se je začela zadnja velika bitka - bitka za Berlin. V dobrem mesecu se je nemška vojska predala. 7. maja leta 1945

je vdajo v francoskem mestu Reims podpisal nemški general Alfred Jodl, saj je Hitler že pred tem storil samomor. Vojna v Evropi se je s tem končala.

9. maja 1945 je v Ljubljano vkorakala partizanska vojska, ljudje pa so jim mahali z zastavami in cvetjem. Velika zastava na Ljubljanskem gradu je oznanila, da je štiriletne okupacije mesta konec. Preko našega ozemlja so z Balkana umikale nemške čete, zato so se kljub kapitulaciji Nemčije, boji na slovenskem ozemlju nadaljevali do 15. maja.

Druga svetovna vojna je močno zaznamovala cel svet. Uničenih je bilo 30 milijonov zgradb, škoda se je štela v več milijardah ameriških dolarjev. Umrlo je okoli 60 milijonov ljudi, na ozemlju sedanje Slovenije več kot 97 tisoč. Še istega leta pa je mednarodna skupnost ustanovila organizacijo Združenih narodov, da bi v svetu ohranjala mir in varnost.

Druga svetovna vojna se je začela 21 let po koncu prve svetovne, po drugi svetovni vojni pa se je začela hladna vojna. (rtv.slo.si, infodrom , prispevek 4035)

[Zgodovina železarstva in jeklarstva](#)

Dr. Karla Oder v publikaciji ob 400-letnici železarstva in jeklarstva v Mežiški dolini lepo povzame sijaj jeklarske tradicije, ki so jo skozi stoletja ustvarili številni posamezniki, ki jim je bilo jeklarstvo izziv. Med njimi so bili to lastniki, ki so gradili fužine, železarne, jeklarne, ter tudi njihovi upravitelji ustvarili mnogi anonimni delavci, ki so z znanjem, spretnostjo in izkušnjami topili, lili, kovali, kalili, žarili in valjali pa brusili, rezkali, pilili ter drugače obdelovali kovino in zlitino, ki je še danes temelj gospodarske moči. Tisoče zaposlenih v železarni na Ravnah je podjetje poosebilo s pojmom »mati fabrika«, saj so z delom v njem izboljšali svoj socialni in družbeni položaj. Dežela z Uršljo goro in goro Peco, kamor naj bi se pred stoletji s svojo vojsko zatekel kralj Matjaž, se je skozi milijone let geološko spreminjala, v njenih nedrjih se je oblikoval zaklad, svojevrstno zlato, ki so ga stoletja kopali in predelovali – svinec, železo in premog. Prelomnico v razvoju jeklarske industrije v Mežiški dolini je postavil grof Thurn, ko je nekaj let pred vzpostavljenjo železniško povezavo med Celovcem in Mariborom zgradil pudlarno in valjarno v Guštanju (danes Ravne na Koroškem). To jeklarsko mesto je po drugi svetovni vojni raslo in se razvijalo skupaj z Železarno Ravne (dr. Oder, 2020).

Z napadom nacistične Nemčije, Kraljevine Italije in Kraljevine Madžarske 6. aprila 1941 na Kraljevino Jugoslavijo so se vojaški spopadi, ki so dotlej zajeli večino evropskega kontinenta, razširili tudi na evropsko ozemlje. Čeprav so nemške sile, ki so iz smeri Pliberka vdrle v Mežiško dolino, zelo hitro napredovale, so vendarle naleteli na odpor kraljeve jugoslovanske vojske. Nemci so najprej naredili splošno analizo za Mežiško dolino in preverili tudi dve največji industrijski družbi, jeklarno v Guštanju in rudnik Mežica. Guštanjska jeklarna je bila ob začetku okupacije v nemški lasti. V tistem času so grafu Thurnu zaplenili ves lastniški delež in ga nakazali deželi Koroški v korist nemške države. Nemška vojska je imela velike potrebe po proizvodnji orožja. Zgradili so obrat torzijskih vzmeti in dogradili halo za izdelavo reber za lovska letala. 6. maja 1941 je bilo v jeklarni zaposlenih 476 delavcev. Do konca leta se je število zaposlenih dvignilo na 1011 delavcev. Med temi so bili tudi prisilni delavci iz okupiranih vzhodnoevropskih držav, ki jih je nemški okupator iz njihovih domačih krajev napotil na prisilno delo v železarno (dr. Vinko Skitek, 2020) .

Leta 1994 so za kulturni spomenik razglasili najstarejše ohranjene objekte na lokaciji železarne, ki so jih leta 2002 donatorsko prenesli v last Občine Ravne na Koroškem – Štauharijo, personal in laboratorij.

Muzeološka interpretacija objektov na lokaciji bivše Železarne Ravne predstavlja novo in veliko priložnost za ustrezno strokovno promocijo industrijske dediščine Koroške in Slovenije ter priložnost za raziskovanje in predstavljanje delavske kulture.

V ureditev muzeja so vključene ohranjene naprave in stroji, ki so bili na prostem v grajskem parku (repač, valjčne stoje, žerjav, lokomotiva), in ohranjeni stroji in naprave, ki so jih ohranili v Železarni Ravne z namenom prezentacije (različna kladiva, elektroobločna peč ...). V muzej bosta vključena parni kotel iz opekarne v bližini Ljubljane in stiskalnica iz leta 1890, ki so jo uporabljali v eni izmed mariborskih tovarn.

Muzejsko gradivo obsega različna proizvodna sredstva in proizvode železarn, predmete z različnih področij življenja železarjev, dokumente in fotografije. Izjemno bogata fototeka je dragocen vir za obravnavano temo.

Projekt Slovenska pot kulture železa sega v leto 2003, ko je na pobudo kolegov z Madžarske Občina Ravne na Koroškem ustanovila iniciativni odbor. Danes deluje istoimensko društvo. V projekt je povezala slovenske pokrajinske muzeje, ki hranijo železarsko dediščino, ter podjetji Štore Steel d.o.o. in Kovintrade. Cilj projekta je raziskovanje zgodovine in načina življenja železarjev ter promocija železarske in jeklarske dediščine v Sloveniji, katere dediči so tudi podjetja jeklarske in kovinsko predelovalne industrije ter pridružitve Evropski poti kulture železa. (povzeto po kpm.si)

Zgodba mojih prednikov po materini strani in njihova jeklarska tradicija je na kratko predstavljena tudi v publikaciji ob 400-letnici železarstva in jeklarstva v Mežiški dolini na straneh 83 in 84 (Čibron Kodrin idr., 2020).

DRUŽINA APŠNER – 129 LET USTVARJANJA JEKLARSKE TRADICIJE

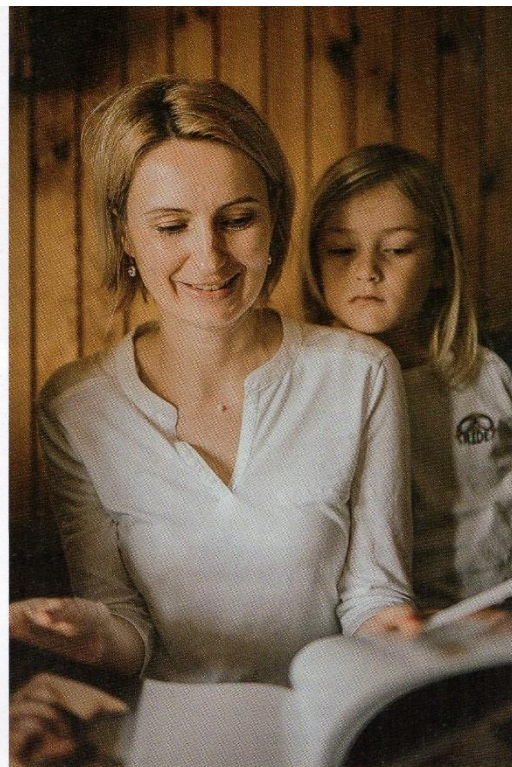
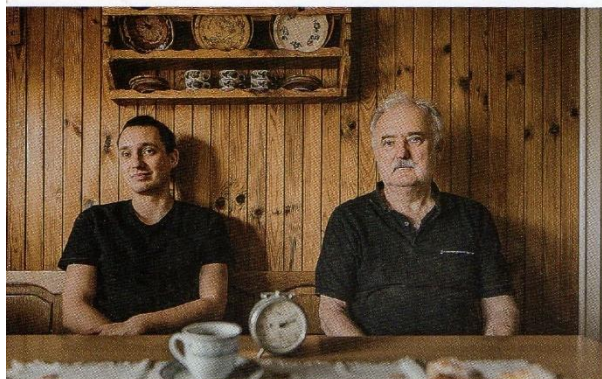
In tam je v železarni našega dedija spoznala

Moje prvo jutro na Koroškem. Sobota je. Ko na poti k družini Apšner na Čečovje zapeljem skozi krožišče, opazim velik napis SIJ in glavni vhod v tovarno. Zato odpeljem dodaten krog, da si ju bolje ogledam. Pa še enega, nato pa ustavim. Stopim ven in zaslišim mogočen zvok tovarne. Ni moteč in ne toliko močan, se ga pa začuti, tudi pod nogami. Pomislim, koliko let se že tukaj ni ustavila proizvodnja. Koliko ljudi, koliko generacij si je z delom v železarni ustvarilo dom, družino, pokojnino.

Vdihnem, izdihnem in sedem nazaj v avto. Nekaj minut stran sem že med bloki na Čečovju. Pozvonim ob napisu Ašpner. Nekaj nadstropij višje na vrhu stopnic ob odprtih vratih me pričaka 26-letni Boštjan. Prijazno me povabi, da stopim v stanovanje. Takoj ko prestopim prag, mi sežeta v roko še Boštjanova sestra Tanja in njun oče Franc. Všeč so mi sramežljivi ljudje, zato me njihova začetna sramežljivost razveseli. S tem nekako enačim skromnost in pristnost. Sedemo za mizo v kuhinji, kjer me že čakajo domači piškoti. Dobri so, zelo. Tanja: *Jan, boš kavo? Bom, odvrnem.* Tanja je danes prišla s svojim sinom. Sicer ni zaposlena v železarni, a se je z njo spogledovala med srednješolskimi počitnicami. Pot jo je kasneje odnesla v pedagoško smer. Iz omare vzame staro džezvo za kavo. Doda, da mi bo pripravila tisto »ta pravo«, dišečo in močno turško kavo. In ravno s kavo začnemo naš pogovor. Tanja: *Ta zvok džezve ... Ata je ob petih zjutraj vstal, da si je skuhal kavo. Spominjam se tega zvoka. — Tudi sama sem v študentskem življenju potem imela takšno navado. — Ko si zaslišal džezvo, si vedel, ata je vstal za službo.*

Da sem danes tukaj, da bodo z mano delili zgodbo Ašpnerjevih, se je odločil Boštjan. V SIJ-u dela sicer le dobro leto in pol. Vprašam ga, zakaj se je prijavil na projekt Iz roda v rod. *Imel sem občutek, da imam kaj pokazati, povedati, da imamo dovolj pestro zgodovino. Pa to, da lahko raziskujemo po svojih koreninah – nas povezuje, nam ogromno pomeni. Nadaljuje. Na začetku nas je skrbelo, da ne bomo imeli dovolj foto-*

grafij, ampak sedaj ko smo vse pregledali in jih poiskali, smo pa ugotovili, da lahko naredimo iz njih en cel album. In se nasmejijo. Na mizo položijo številne slike, spominke, priznanja in stare zapiske, ki dokazujejo, koliko rodov je služilo svoj kruh v železarni. Boštjan je vidno navdušen in ponosen nad vsem zbranim. Entuziastično nadaljuje. Še prejšnji večer smo bili prepričani, da sem jaz tretja generacija, ki dela v železarni. A ko smo včeraj začeli odpirati škatle, smo našli ta mesečnik iz leta 1975. Jan, poglej, kaj piše. In začnem brati označen del besedila.

ZLATI JUBILANTI DELA.

Franc Apšner. Stari fužinarski družini se je rodil leta 1915 na Prevaljah. Njegov oče je 42 let delal v ravenski železarni, materin oče pa je delal še v slavnih prevaljskih fužinah ... Tanja zmoti moje branje: Ta zapis je dokaz, da je mogoče še več generacij, kot smo mislili, bilo zaposlenih v železarni. Tudi oče mame mojega dedka, torej moj prapradedek, je bil zaposlen v železarni. Zagotovo so bile štiri, ampak velika verjetnost je, da je Boštjan že peta generacija. Sicer nimamo zagotovila, ampak iz teh zapisov sklepamo, da obstaja možnost.

Navdušen sem nad tem, kako veliko jim to pomeni, kako spoštujejo svoje korenine in kako ponosni so, kdo so.

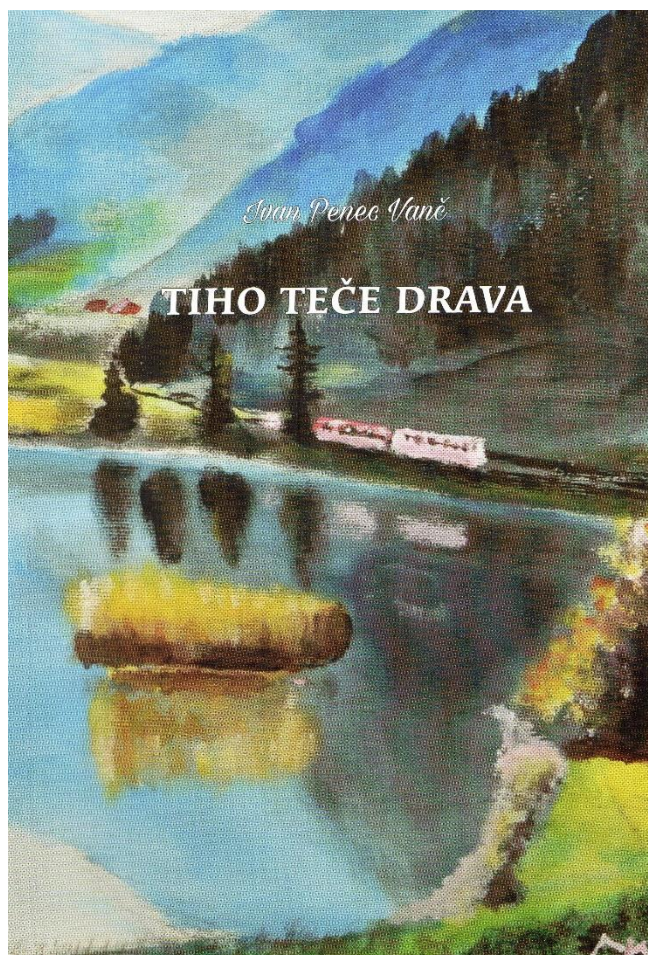
Po nekaj trenutkih, ko še listam po mesečniku, Boštjan in Tanja nadaljujeta: Imamo pa še eno zgodbo, na katero smo res zelo ponosni. Gre za najino babico. Boštjan nadaljuje: Najina babica Rozalija je bila v drugi svetovni vojni deportirana iz Rusije. Franc: Moja mama je bila ujetnica. Takrat je bilo v železarni tudi delovno taborišče. Tanja: In tam je v železarni našega dedija spoznala. Boštjan: Ampak potem so jo nazaj proti Beogradu peljali, ker ni imela državljanstva, ni več mogla po vojni ostati tukaj, vendar je ljubezen premagala vse ovire. Dedek jo je šel iskat in je rekla DA. In sta se poročila. Tanja: In potem je prišel mali Franc, najin oče. In se vsi prijetno nasmejijo. Boštjan še doda: Če ne bi bilo železarne, ne bi bila prišla babica sem, in ne bi bilo nas. Meni veliko pomeni vse to, ker vsak dan hodim po isti hali, kot so moji predniki. Zaposlil sem se v isti hali, v istem obratu, kot se je moja babica.

Sedim in jih popolnoma le nemo poslušam in občudujem. Takih zgodb nisem navajen. Kot bi bral najboljši

filmski scenarij. Vesel sem, da sem lahko del te zgodbe. Resnično močno jih začutim, kako občutijo pripadnost in povezanost. Tanja takrat umirjeno zaključi: *Mati fabrika nam je dala kruh, iz roda v rod.* Pa čeprav Tanja ni bila nikoli zaposlena v železarni, jo čuti, kot bi bila del nje. Oče Franc večino časa sedi vzravnano naslonjen in ju pozorno posluša. Dobim občutek, kot da mu v glavi odzvanja misel: To je to, jaz sem svoje opravil. Njuni otroci bodo tako pripovedovali o meni. Zato ga vprašam: *Kaj je vam dala železarna?* Odgovori: *Preživetje. Ko si enkrat dobil službo, si vedel, da boš do »penzije« tam. Če si se izsolal za delo, ki si ga imel rad, ni bil problem iti v službo. Veliko nam je dala. Tanja skromno vpade v besedo in zaključi: Ata nam ni dajal le kruha, meni je omogočal tudi študij, s pokojno mami Štefko sta nam dala tudi dom. Živeli smo skromno, ampak nam ni nič manjkalo. Če ne bi imel službe v železarni, ne bi bilo nič. Vsako naduro, ki jo je naredil, je naredil za nas.*

Sežem jim v roke. Močno si jih stisnemo. Jih pozdravim in odidem. Odhajam drugačen, kot sem prišel. Še jih bom obiskal.

Zgodovina mojih prednikov, natančneje moje prababice Neže po očetovi strani, je delno prikazana v romanu očetovega strica Ivana Peneca Vanča, z naslovom Tiho teče Drava. Posvetil ga je moji prababici Neži, njegovi materi, ki je letos januarja praznovala 100 let. Prababica se časov druge velike vojne nerada preveč spominja. To so bili zanjo zelo težki časi. Pa vendar so se iz njenih pripovedovanj nabrali spomini, s pomočjo katerih je g. Ivan napisal roman. Prebral sem ga skupaj s starši (Penec, 2021).

5. Eksperimentalni in empirični del

Metodologija

V svoji nalogi sem uporabil različne metode. Raziskoval sem materialne in pisne vire iz družinskega arhiva. Obiskal sem muzeje, kjer sem si ogledal različne vire ter izvedel intervjuje s sorodniki in strokovnjaki. Metode raziskovanja so predstavljene v nadaljevanju.

Raziskovanje družinskega arhiva, pogovor z dedkom

O družini po mamini strani mi večkrat pripoveduje dedek, ki ima tudi bogato zbirko starin in dokumentov iz tedanjega časa. Z njim zelo rad brskam po omarah in poslušam njegove zgodbe ter pripovedovanja. Njegova mama, torej moja prababica Rozalija (rojena Eufrosinija), se je rodila v Rusiji, 5. 10. 1924, v kraju Pleškovo, Nikolskovo, oblast Orlovskova. Leta 1942 so njeno mamo z otroki odpeljali v gozd s tisočimi drugimi. Njena mama in dve sestri se od tam nista nikoli vrnili in nikoli ni izvedela, kaj se je z njimi zgodilo. Mojo prababico, njeno sestro in brata so kot delovno sposobne iz Rusije odpeljali v Celovec. Tam so bili v karanteni, za bratom pa se je izgubila vsaka sled. Prababica je bila v prisilnem delovnem taborišču v Guštanju (sedaj Ravne na Koroškem). Po osvoboditve leta 1945 je se je njena sestra odločila vrniti nazaj v SSSR, za njo se je izgubila vsaka sled. Dedek in njegova sestra sta iz njenih pripovedovanj slišala tudi, da je neke noči izginila s Francozi.

Moja prababica je na prisilnem delu spoznala mojega pradedka in se vanj zaljubila. Z njim se je poročila in rodil se je moj dedek. O svojih doživetjih je pripovedovala tudi moji mami, ki mi velikokrat razlaga, kaj je ona doživela in kako je takrat bilo. Moj pradedek Franc Apšner II. je igral v godbi 14. divizije, v železarni pa je bil babičin nadzornik. Babica se je dni v lagerju (tako je rekla temu delovnemu taborišču) spominjala z bolečimi spomini. Malo je povedala, ob tem je vedno jokala.

V Železarni Ravne se je priučila za delo »revolver strugarja«, pri tem se je tudi poškodovala. Pripenjam tudi fotografijo dokumenta, ki je bil njen edini in najpomembnejši dokaz, od kod je bila deportirana.

Moj dedek, Franc Apšner III., me je odpeljal tudi na Poljano, kjer so potekali zadnji boji druge svetovne vojne na evropskih tleh. Veliko pa mi pripoveduje tudi o bojih na Holmcu, kjer je služil kot vojak v času vojne za samostojno Slovenijo.

Slika 1: Barakarsko naselje Guštanj_železarna Ravne na Koroškem

Slika 2: Prababica v barakarskem naselju v lagerju

Slika 3: Prababica s prijateljicami

Slika 4: Poškodovana prababica na prisilnem delu

DELOVNA KNJIZICA št. 1324041

Ime in očetovo ime: Mikael Rosa

Dekliški priimek pri poročenih: _____

Dan, mesec in leto rojstva: 5.10.1928

Rojstni kraj in okraj: Bel - Rusija

Najvišja stopnja šolske izobrazbe: 8. razred

Poklic: Michailovska del.

Specializacija: pen. strugar

Št. osebne legitimacije: 9363

Podpis ali prstni odtis delavca: Mikael Rosa

Zap. št. registra: 741

Kraj in datum izdaje: Prevalje, dne 10.5.1947

Podpis in pečat organa, ki je knjižico izdal: Prevalje

Slika 5: Prababičina delovna knjižica

2

PODATKI O STROKOVNI IZOBRAZBI

Zap. št.	Trajanje (datum) in naziv strokovnih šol in tečajev, ki jih je delavec dovršil. Datum in številka listine, s katero se to potrjuje	Potrdilo (z datumom) pooblaščenega organa, ki je opravil vpis
	Z odločbo prevedbene komisije v Železarni Guštanj. Guštanj št. <u>19/II</u> z dne <u>23. novembra</u> 1950 preveden v naziv <u>priučeni revolver strugar</u> stroke <u>kovinske</u>	<u>Železarna Guštanj</u>

Slika 6: njena izobrazba - priučeni revolver strugar

150. 336 VI 1/11/42

Der Stadtkommissar - Arbeitsamt -

Kinozoo, 1924

Die Malguta Efremova geb. 1924

wohnh. 150. 336 VI Strasse: 1/11/42

Ist gem. Par. 1 u. 2 der 1. Anordnung zur Durchführung des Reichsministers f. d. besetzten Gebiete v. 5.8.41 über die Einführung der Arbeitspflicht in den besetzten Gebieten vom 21.10.41 zur Dienstleistung in Reichsgebiet herangezogen worden. 1/11/42

Die fährt mit Transport an 1/11/42 nach Deutschland.

Diese Bescheinigung dient gleichzeitig als Ausweis, da die Personalspapiere von Arbeitsamt bis zur Abfahrt des Transportes einbehalten werden.

M. Re.

Der Stadtkommissar - Arbeitsamt -

Slika 7: Pomemben dokument, da je preživela napad in je bila transportirana v Nemčijo

Rozi APŠNER
Čečovje 49
2390 Ravne na Kor.

28. 12. 2004

Spodaj podpisana Rozi Apšner, rojena 5. 10. 1924, Orjel SSR izjavljam, da sta moja starša:

oče – Maljutin Mihail, Kuzmič
mati – Maljutna Anisija, Semjonovna

Moje sestre in brat:

Maljutna Marija Mihalovna - sestra
Maljutna Nina Mihalovna - sestra
Maljutna Aleksandra Mihalovna - sestra
Maljutin Ivan Mihail – brat

Leta 1942 so mamo in vse otroke odpeljali v gozd skupaj s tisoč drugimi Mama, sestra Marija in Nina so ostale tam in nikoli nisem izvedela, kaj se je z njimi zgodilo.

Mene, sestro Aleksandro in brat Ivana so kot delovno sposobne odpeljali v Celovec. Tam smo ostali štirinajst dni v karanteni. Za bratom se je izgubila vsaka sled.

Sestra Aleksandra je bila skupaj z mano v prisilnem delovnem taborišču v Guštanju (sedaj Ravne na Koroškem). Po osvoboditvi leta 1945 se je sestra odločila vrniti v SSSR. Tudi zanjo se je izgubila vsaka sled.

Od petih otrok sem ostala sama. Za nikogar mi tudi na Mednarodnem Rdečem križu ni uspelo ugotoviti, kje so končali.

Oče je umrl pred začetkom 2. svetovne vojne.

Apšner Rozi
Podpis:

Guštanj, dne 10. marca 1949.

P. n.

Okrajni ljudski odbor

Prevalje.

Rosa / Eufrosinija / Maljutina
prosi za naturalizacijo.

Podpisana prosim za naturalizacijo ter svojo prošnjo utemeljujem z naslednjim:
V Jugoslavijo sem odpotovala s transportom delavcev iz vseh da, mobiliziranih po okupatorju l. 1942, in se nahajam od začetka 1942. stalno v Guštanju. Zaposlena sem v Zelenarici v Guštanju ter se preživljam sama; nameravam se poročiti s tov. A p š n e r j e m Francem, isto v Guštanju, v čemer imam tudi pristanež konzulata SSSR v Beogradu.
Rojena sem dne 5. oktobra 1924 v selu Plaskovo Orlovsko obl. SSSR, sem samoka; očeja nimam več med živini, za mater tudi že dolgo niš na vem.
Ker se nameravam tukaj poročiti, hočem tudi postati tujačinja državljanka in se bom potrudila biti vestna in koristna svoji novi domovini.
Prošnji prilagam svoj potni list št. 525.208, vojaški list št. 807.725 ter svojo Zelenarico o zaposlitvi.

Št. 1000 - svojo domovino!

Priloge: 3 omenjene listine,
2 fotoslike,
kolok Din 200.-

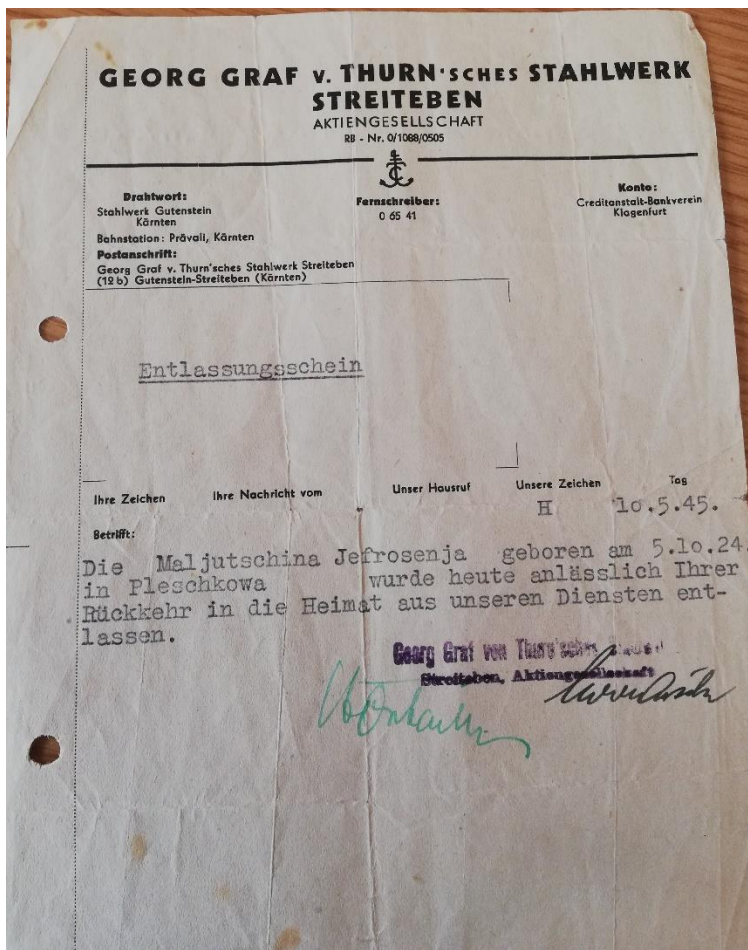
/ Rosa Maljutina/

Naslov: Guštanj, poro. hiša št. 102.
/ pri fam. Apšner /

Lastnoročni podpis, prošilke Rose M. Maljutine potrjuje.

Slika 8: Izjava o dogajanju

Slika 9: Prošnja za državljanstvo

Slika 10: Pismo "svobode" grofa Thurna

Slika 11: Obisk Poljane, kjer so potekali zadnji boji

Pri raziskovanju družinskih korenin sem odkril bogato zgodovino v povezavi s temo, ki sem si jo izbral. Obiskal sem tudi še živečo prababico po očetovi strani.

Moja prababica Neža pa se je rodila 19. 1. 1921. Na Koroškem jo večkrat obiščem, rada mi pripoveduje, kako je bilo včasih, predvsem pa kako so živeli v času vojne. Z njo sem opravil tudi pogovor. Povedala mi je veliko zanimivih stvari. O tem sem napisal krajši povzetek.

Prababica Nežika je v mladosti živela v Ojstrici nad Dravogradom. V času vojne je služila na sosednji kmetiji. Veliko mi je pripovedovala o tem, kako je bilo takrat. V času vojne ni več obiskovala šole, jo je pa že prej. V šolo so hodili peš, malico so si nosili s seboj. Bili so revni, marsikdo ni imel niti čevljev. Pisali so na tablice s kreda. Nemški vojaki so bili do njih na kmetiji prijazni. Zelo so bili veseli, če so jim dali kaj hrane in pijače. Najbolj se spomni vojaka, ki si je želel nazaj k svoji družini v Berlin, a ni preživel, ker so ga ustrelili partizani. Dolgo se je skrival po jarkih po gozdovih. Gostiti si jih niso upali, ker bi lahko zaradi tega bili kaznovani.

Slika 12: Obisk pri prababici Neži

14. 2. 2020 me je po pouku učiteljica Katja Medija odpeljala na ogled Muzeja novejše zgodovine v Ljubljano. Tam naju je pričakala gospa dr. Monika Kokalj Kočevar. Obnovila mi je vse dogajanje pred in med 2. svetovno vojno. Z njo sem opravil tudi intervju. Zanimale so me predvsem stvari, o katerih nisem našel podatkov v knjigah in ki jih nisem najbolj razumel.

Razkazala mi je tudi muzejsko zbirko in tudi skrite kotičke muzeja, kjer hranijo prav posebne stvari. Razložila mi je, kako pomembno je, da stare predmete pravilno hranijo, da se ne uničijo in da se dolgo ohranijo. Ti predmeti so hranjeni pod posebnimi pogoji, v posebnih klimatiziranih prostorih, v posebnih omarah. Vsi so skrbno označeni. Povabila me je tudi v muzej v Pivko, kjer hranijo še več predmetov iz tedanjega časa. Zagotovo se še letos odpravim tja.

Intervju s kustosinjo je objavljen na strani 36.

Slika 13: Ogled muzejske zbirke življenje v nemških koncentracijskih taboriščih

Slika 14: Triglavka, pokrivalo, ki je nastalo med partizani

Slika 15: Oddajniki za pošiljanje sporočil

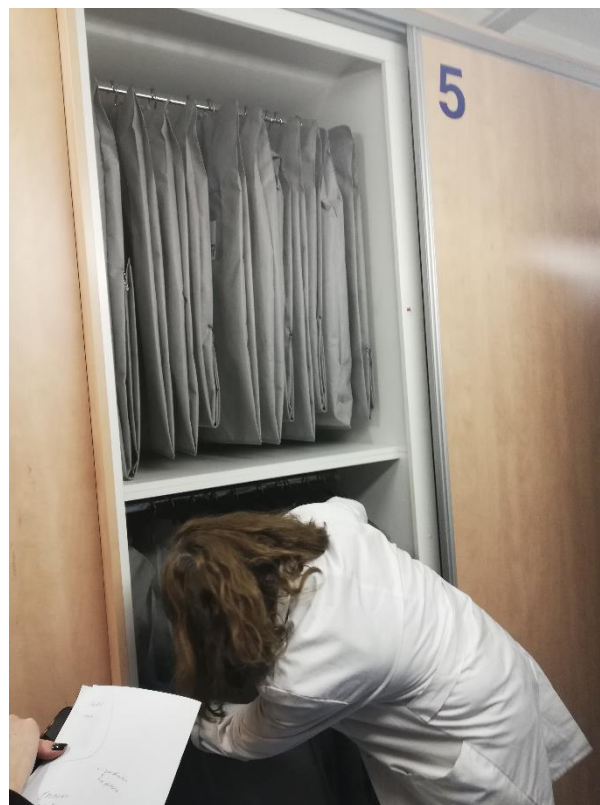
Slika 16: Ogled bogate zbirke orožja druge svetovne vojne

Slika 17: Ogled bogate zbirke orožja druge svetovne vojne

Slika 18: Ogled bogate zbirke pokrival

Slika 19: Ogled bogate zbirke oblačil

27. februarja 2021 sem se skupaj z dedkom, stricem, mamo in bratom odpravil na ogled Muzeja železarstva, Štauharije.

Tudi moj dedek Franc je, tako kot že poprej moj pradedek Franc in prapradedek, prav tako Franc, delal v Železarni Ravne. Z železarstvom se ukvarja sedaj tudi moj stric Boštjan. Ponosen je na našo družinsko tradicijo. V svoji sobi ima tudi zbirko fotografij, ki ga spominjajo na to. V muzeju sta mi pokazala kar nekaj strojev in naprav, s katerimi so kalili in obdelovali jeklo.

Slika 20: Rodbina Apšner iz roda v rod

Slika 21: Ogled ŠtauHarije

Slika 22: Ogled strojev (parno kladivo)

Slika 23: Dedek mi pokaže, kako so delali

Slika 24: Elipsasata peč za segrevanje

Slika 25: Bazeni za kaljenje (z vodo ali kalilnim oljem)

Slika 26: Zračna kladiva za kovanje

Slika 27: Daljinec za vožnjo dvigala

Slika 28: Naprava iz valjarne

Slika 29: V "hali", kjer so delali moji predniki

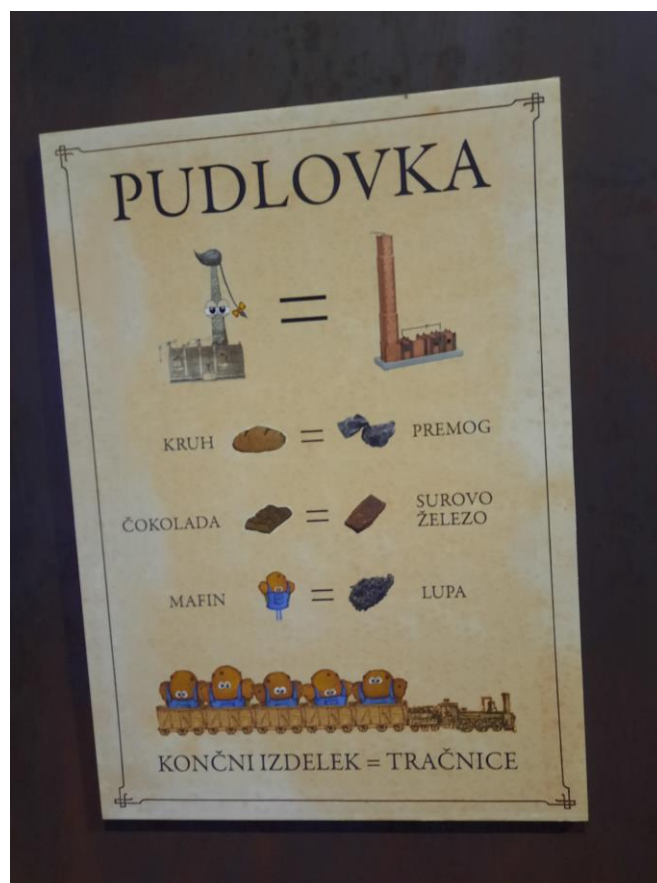
Navdušen sem bil nad dejstvom, da se sprehajam po »hali« in si ogledujem stroje, s katerimi so delali moji predniki. Najprej me je zanimalo, od kod ime ŠtauHarija, dedek mi je pojasnil, da je »štauh mašina« ime za krčilni stroj.

Ogledal sem si tudi parno kladivo, ki je naprava za oblikovanje železa in jekla, ki jo je poganjala para. Uporabljali so jih za izdelavo velikih kovanih jeklenih kosov, kovali so velike in zahtevne odkovke ter izdelovali rezervne dele za popravilo lokomotiv, vagonov. V železarni mi je dedek povedal, da so delali tudi dele za vojsko (tanke, letala, orožje, topovske cevi). Predstavili so mi tudi valjarniške naprave za preoblikovanje železa. Ogledal sem si tudi repač. To je kladivo na vodni pogon za kovanje železa, ki pa so ga uporabljali že mnogo prej kot pred drugo svetovno vojno.

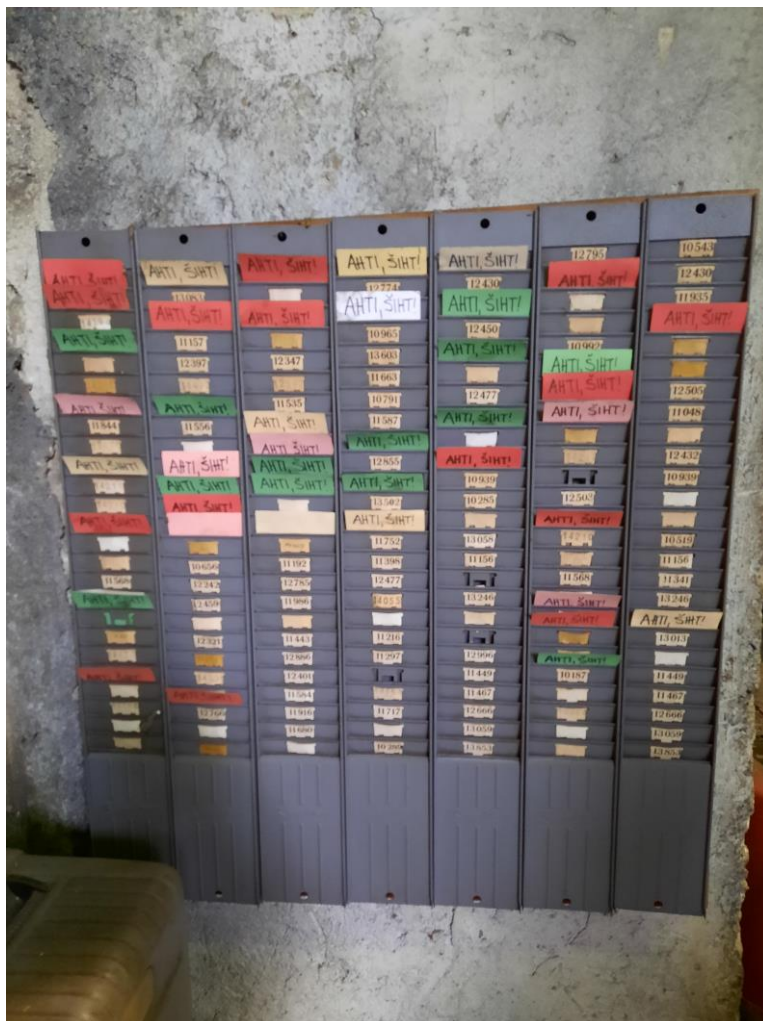
Slika 30: Repač

V času druge svetovne vojne so v železarni izdelovali tračnice. Pudlovka je bila tudi na Prevaljah. Zanimiva se mi je zdela predstavitev pudlovke, s katero so jih izdelovali. Razlaga je podobna kot recept za peko mafinov, le da so sestavine druge.

Slika 31: Pudlovka

Spodaj je urnik delavcev, v katerem mi je zelo zanimiv napis »ahti šiht« (Pazi, služba!). Dedek mi je razložil, kako so se »štempljali« (popisovali).

Slika 32: Razpored, urnik za »štempljanje šihrov«

Prijazno nas je sprejela tudi etnologinja Lilijana Suhodolčan in nam predstavila celotno zgodovino železarstva na Koroškem ter nas popeljala skozi razstavo zgodovine »matere fabrike«. To ime so ljudje dali železarni, saj je mnogim družinam omogočala preživetje in kruh. Začela je pri samih začetkih, od prvih rudnikov oziroma kje so zaradi naravnih danosti (nahajališča železove, svinčeve in cinkove rude) nastali. Zvedel sem tudi, da je bila železarna tudi na Prevaljah, kjer so za pudlanje uporabljali rjavi premog, ki so ga kopali na Lešah. Tudi to vem, kje je.

Izvedel sem tudi zelo veliko o grofih Thurn. Bili so lastniki gradu na Ravnah, zgradili so valjarno in pudlarno. Eden izmed njih je bil tudi koroški deželni glavar in predsednik za izgradnjo koroške železnice med Mariborom in Celovcem. Med 2. svetovno vojno je železarna prišla pod vojaško upravo. Bila je zelo pomembna za izdelavo orožja (topovskih cevi) in tračnic. Po koncu vojne so jeklarno grofa Thurna podržavili.

Dedek mi je povedal, da je bil moj pradedek poznal grofa Thurna. Tisti dan smo si ogledali tudi grad.

Zanimivo je, da se je kraj Ravne na Koroškem, ki je domači kraj moje mame in starih staršev nekoč imenoval Guštanj. Sedaj pa živim na drugem koncu Slovenije, v vasi Tuštanj, ki ima istoimenski grad Tuštanj. Ampak to je lahko že nova zgodba za raziskovanje.

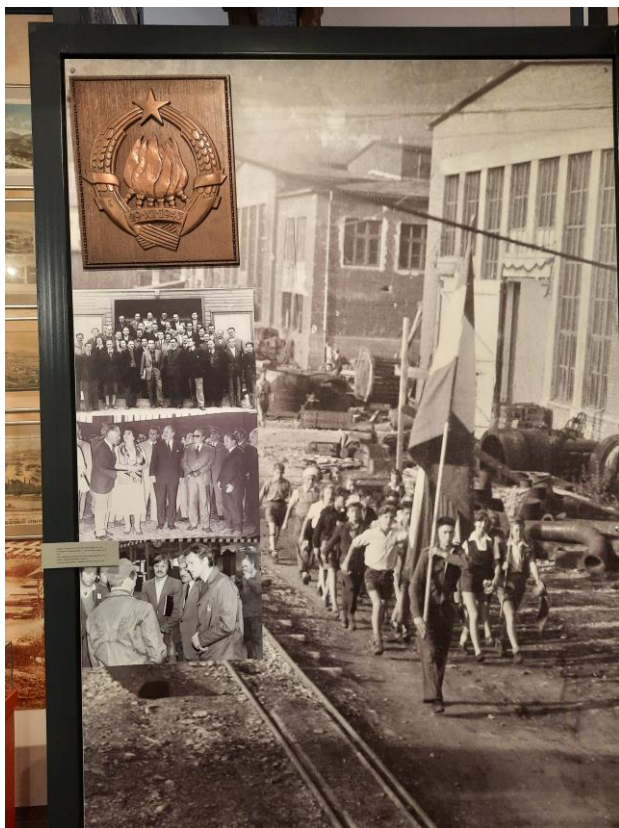
Slika 33: Stare fotografije

Ga. Suhodolčan mi je predstavila tudi pomen železarstva za razvoj samega kraja Ravne na Koroškem. Pogledali smo si tudi maketo, kakšen je bil kraj nekoč in primerjali fotografije kraja nekoč in danes. Posebej me je presenetil razvoj železarskih naselij Javornik in Čečovje. Dedek živi na Čečovju. Nisem vedel, da je bil nekoč na Javorniku grad. S pomočjo makete si zdaj vse to lažje predstavljam. Dedek mi je tudi razložil in pokazal, kje so kot otroci lovili ribe in se skrivali po »bunkerjih« (rovih).

Slika 34: Maketa Guštanja - Raven na Koroškem

Spoznal sem tudi zgodbo železarne v času Jugoslavije. Videl sem tudi štafeto mladosti. Dedek se še zdaj spominja, da je takratni jugoslovanski predsednik Tito prišel na obisk v Slovenijo in je on s prijatelji s strehe nasprotne stavbe opazoval dogajanje na Čečovju.

Slika 35: Obisk Tita

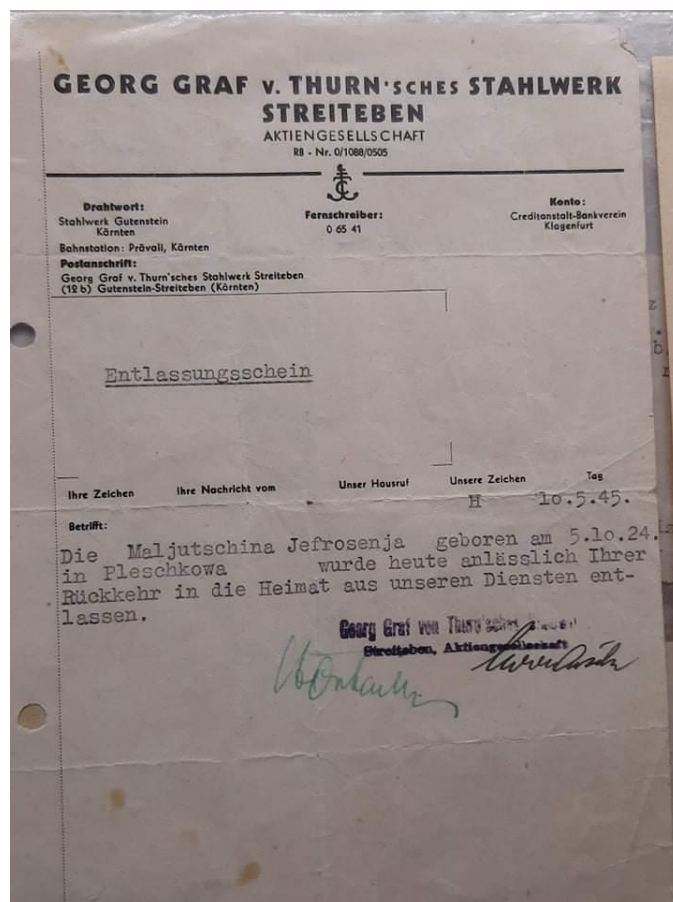
Slika 36: Oprema delavca

Na koncu smo se ustavili še pri dragocenih lesenih zabojih za ingote. To je bilo železo iz pudlovke. Bili so označeni z vžganim znakom grofa Thurna. Ta znak mi je bil znan. Videl sem ga doma na dedkovem pečatu, ki ga je dobil v dar od svojega očeta, ki je poznal g. Thurna. Danes ga je prinesel pokazat tudi v muzej. Pravijo, da je zelo dragocen.

Prav tako sem ta znak videl na pismu, ki je moji prababici Evfrosiniji, ki je prišla na prisilno delo v lager iz Rusije, po koncu vojne dovoljeval vrnitev v svojo matično domovino. Temu je rekla pismo svobode. Ampak v železarni se je zaljubila v mojega pradedka in ostala tukaj. In rodil se je moj dedek ... S tem pečatom se je celotna zgodba zaokrožila. Vse se je povezalo.

Slika 37: Ingoti z Thurnovim žigom

Slika 38: Dovoljenje za vrnitev

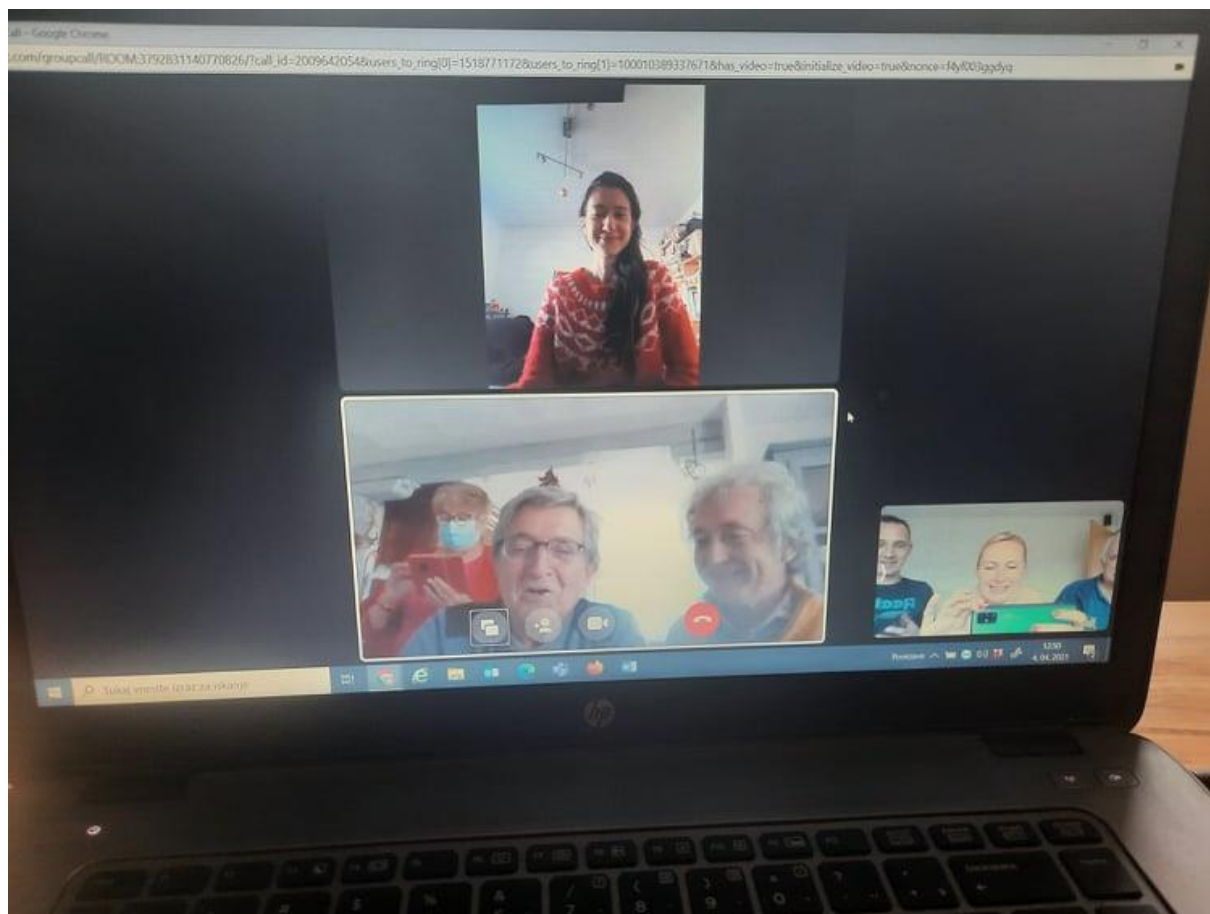
Slika 39: Pečat

Kustosinji sem povedal tudi zgodbo o prababici iz Rusije, ki je med drugo svetovno vojno prišla v Guštanj. Gospa se je spomnila, da je pred leti muzej in železarno obiskal Francoz, ki je iskal svoje prednike. Kontaktirala nas je tudi dr. Karla Oder, ki je povedala nekaj več podrobnosti o tem gospodu. Gospod naj bi iskal informacije o ženski, ruskega porekla, ki je njegovemu očetu, ki je bil prav tako na prisilnem delu v času 2. svetovne vojne v tem lagerju, rodila hčerko. Ugibamo, da bi to lahko bila prababičina sestra Aleksandra, s katero sta bili skupaj na prisilnem delu in za katero je po vojni izgubila sled. Vzpostavili smo kontakt z gospodom (Elyan Allegre), si poslali nekaj fotografij.

V nedeljo, 4. 4. 2021, ko so v času »lockdowna« bili dovoljeni obiski, sta nas prišla obiskat dedek in stric. Kasneje smo se z g. Elyanom in njegovim bratom ter prevajalko Sabino Pečovnik sestali preko spleta. Pokazali smo si fotografije, ki jih imamo in si povedali zgodbe, ki jih poznamo iz pripovedovanj. Ugotavljamo, da je sestra pokojne prababice, za katero je ob zaključku vojne izgubila sled, očetu g. Elyana zelo verjetno rodila hči, torej domnevno njegovo polsestro in dedkovo polsestrično. Skupaj bomo raziskovali še naprej in ostali v stikih. Nameravamo se obiskati, ko bodo razmere to dopuščale.

Slika 40: Video srečanje

Slika 41: Video srečanje

INTERVJU

(OBISK MUZEJA NOVEJŠE ZGODOVINE, INTERVJU S KUSTOSINJO)

Ljubljana, 14. 2. 2020

1. Kdo je v času druge svetovne vojne zasegal ozemlje Slovenije?

V času 2. svetovne vojne so naše ozemlje zasedli štirje okupatorji.

- Nemčija je zasedla del Gorenjske, Štajerske in Koroške.
- Madžari so zavzeli prekmurski del (niso napadli, temveč pozneje le priključili).
- Italijani so zasedli južni del.
- Hrvaška (zasedla 5 vasi v okolici Brežic).

Cilj okupatorja je bil ponemčiti in uničiti slovenski narod. Izgnali so številne ljudi, uničevali slovenske knjige, spreminjali imena, požigali vasi in ustanavljali svoja društva.

2. Zakaj se je takratna Nemčija imenovala Tretji rajh?

Ime izhaja že iz zgodovine, gre že za tretjo nemško državo po vrsti na tem ozemlju. Nemci niso priključili Gorenjske, Koroške in Štajerske k tretjemu rajhu, temveč so ljudem dali le državljanstvo. Njihov namen je bil v petih letih uničiti slovenski narod.

3. Kaj je bila to 14. devizija?

Partizani so se združevali v čete, bataljone in brigade ter devizije. Te so bile največje, bilo pa jih je več. Štirinajsta devizija je bila ena najbolj znanih in uspešnih. Njihov najbolj znan pohod je bil jeseni 1943, ko so preko Bele krajine prišli do Štajerske.

4. Ali je bil v Sloveniji kakšen kraj, ki ga po vojni ni več?

Številni kraji so bili požgani, prebivalci pa izgnani. Ljudi so uporabljali za delovno silo v gozdovih ali v tovarnah z vojno industrijo (železarstvo). 200 vasi je bilo delno ali celotno uničenih.

5. Kje so potekali zadnji spopadi?

1945 so se različne enote pomikale proti severnem delu našega ozemlja. Prihajajo tudi zavezniške sile. Najprej je bil osvobojen Trst, potem se je osvobajanje selilo do Celovca, kjer so potekali zadnji spopadi. Nam znan kraj na Koroškem je Poljana, kjer stoji tudi spomenik.

6. Kje ste dobili vse te vire, ki so zdaj v muzeju?

Začetki muzeja segajo v leto 1948. Muzej je nosil številna imena. V njem najdemo številne predmete (fotografije, orožje, obleka, pokrivala, plakati). Zbirka je kar 28. Posamezne predmete so donirali posamezniki, nekatere pa so iskali tudi na terenu (padlo letalo). Že znanstveni svet pri partizanskih enotah je zbral gradivo, ki so ga po končani vojni predali muzeju.

7. Ali imate izkušnjo, da muzej obišče kdo, ki je preživel vojno?

Da, seveda. Večkrat. Vseskozi ljudje pripovedujejo svoje zgodbe, prinesejo predmete in obujajo spomine na svoje prednike in življenje v času vojne.

8. Katera slovenska mesta so bila po vojni najbolj uničena?

200 vasi; Maribor je bil najbolj uničen, predvsem zaradi industrije. Bombardirala so ga tudi zavezniška letala. Ljubljana praktično ni bila uničena. Avion je padel na NUK.

9. Kaj se je dogajalo v šolah med vojno (jezik, predmeti, učitelji)?

Šole so bile različno organizirane, glede na vrsto okupacije. Poleti 1941 so Nemci organizirali tečaje nemščine, zaradi kasnejšega lažjega vključevanja v šolo. Pripeljali so tudi svoje učitelje, slovenske pa izgnali v Srbijo. Dovoljen je bil samo nemški jezik, prekrške so kaznovali s strogimi kaznimi (kazensko pisanje, udarci). Otroke so vključevali v številna društva z namenom hitrejšega ponemčevanja. Madžari so uvedli madžarski jezik kot učni jezik in tako kot Italijani dopuščali dvojezičnost. Prav tako so ustanavljali društva. 1944 so partizani začeli uvajati partizanske šole s slovenskimi učitelji; začetek teh šol je bil v Beli krajini in delu Notranjske.

10. Ali se posledice druge svetovne vojne čutijo še danes?

Seveda. Potrebno se je zavedati, da je bilo 100 000 ljudi ubitih. Veliko vasi po vojni ni bilo obnovljenih (na Kočevskem). Ostale so številne ruševine. Posledice so vidne tudi na kulturni in politični ravni.

6. Razprava in zaključek

Z veseljem sem pristopil k raziskovanju teme, ki sem si jo izbral. V petem razredu sem pregledal in zapisal, kaj o drugi svetovni vojni piše v knjigah. S tem sem ponovil tudi iskanje strokovne literature v knjižnici ter po svetovnem spletu. V knjigah sem odkril, kdaj se je vojna začela, kako dolgo je trajala, zakaj je do nje prišlo, katera orožja so imeli, kdo je napadal, kdo se je branil ter kakšne so bile posledice. Ogledal sem si tudi nekaj dokumentarnih filmov. Največ odgovorov na raziskovalna vprašanja pa sem pridobil skozi pogovor z dedkom, s prababico, z raziskovanjem starega družinskega arhiva in obiskom muzejev.

Raziskovanje sem nadaljeval tudi v 6. razredu. Tako sem odkril, kakšno je bilo življenje tedaj v primerjavi z današnjim ter kaj se je dogajalo z mojimi predniki. Veliko o razvoju železarstva sem izvedel na ogledu Štauaharije. Tja bi se še rad vrnil. Zelo sem ponosen na našo družinsko zgodovino.

Z ozirom na glavna letošnja raziskovalna vprašanja sem ugotovil mnogo novih stvari in razširil svoje vedenje o izbranem raziskovalnem obdobju.

- ~ Jeklarska industrija je v času 2. svetovne vojne mnogim družinam dajala možnost za preživetje. S trdim delom so si služili kruh. Železarno zato še danes mnogi kličejo »mati fabrika«. V železarni je bil v tistem obdobju tudi neke vrste delovni kamp za ljudi, ki jih je nemški okupator iz njihovih rodnih dežel napotil na prisilno delo. Rekli so mu lager, ti ljudje pa so skromno živeli v lesenih barakah. Po osvoboditvi so se imeli možnost vrniti v svoje rodne dežele. Iz pisnih in ustnih virov sem izvedel, da so bili iz Francije in Rusije.
- ~ Jeklarska industrija je bila v času druge svetovne vojne zelo pomembna industrijska panoga. Na Ravnah (nekoč Guštanj) so izdelovali tračnice, dele za vagone, letala, topovske cevi. Nemci so za delo izkoriščali tudi delavce iz okupiranih držav.
- ~ Razvoj jeklarstva je potekal vse od prvih odkritij surovin, Koroška je namreč ponujala svojevrstne naravne zaklade, ki so ta razvoj omogočali, pa tja do prvih fužin in kasneje preko obdobja grofov Thurn, ki so njeno usodo krojili več kot 300 let. Viri pričajo, da razvoj poteka že kar 400 let. Železarstvo se je krepilo tudi v času druge svetovne vojne in živi še danes ter je industrijsko zelo pomembno za razvoj tega kraja. Mesto je po vojni raslo in se razvijalo skupaj z železarno.

~ Zgodovina moje družine v času druge svetovne vojne v povezavi z železarstvom je izredno bogata. Moji predniki so delali že v starih prevaljskih fužinah. V ravenski železarni je delal moj pradedek. Tam je spoznal mojo prababico, ki je bila deportirana iz Rusije in je bila na prisilnem delu v lagerju. Jeklarska tradicija našega rodu po arhivih, ki sem jih pogledal, traja že dobrih 130 let. Tudi moj dedek, ki mi zdaj vse to pripoveduje, je delal tam. Če se ne bi lotil raziskovanja in brskanja po arhivih, najbrž nikoli ne bi odkril tudi družinske vezi, ki je pripotovala iz Rusije v Slovenijo, kot kaže tudi v Francijo in kdo ve, kam naprej. To je moj navdih za nadaljnje raziskovanje.

Ker mi je bila tema zelo zanimiva, bom raziskovanje na to temo zagotovo še nadaljeval. Predvsem me zanima raziskovanje družinskega arhiva, kjer sem odkril še pismo iz Rusije, zanima me, kaj v njem piše. Zanimivo bi bilo raziskati tudi več o dogajanju v lagerju, pri tem pa mi bo povedal kaj več še g. Elyan Allegre. Njegov oče, ki je bil tam, je namreč pisal dnevnik in mi bo lahko še kaj več povedal.

7. Viri in uporabljena literatura

- ~ Caselli, G. 1988: Življenje skozi stoletja. Gorenjski tisk, Kranj.
- ~ Chisholm, J. 1991: Zgodovina v letnicah: od kamene dobe do računalnikov. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.
- ~ Dr. Oder, K. 2020: Iz zgodovine železarstva in jeklarstva. Sijaj jeklarske industrije. V Čibron Kodrin, A. idr. (ur.), *Od koroškega fužinarja do ravskega jeklarja. Publikacija ob 400-letnici železarstva in jeklarstva v Mežiški dolini (str. 6-13)*. Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana.
- ~ <https://otroski.rtvsl.si/infodrom/prispevek/4035> (januar 2020)
- ~ <https://www.kpm.si/razstave/muzej-zelezarstva-stauharija-slovenska-pot-kulture-zeleza> (2. 4. 2021)
- ~ Penec, I. 2021: Tiho teče Drava. Samozaložba, Prevalje.
- ~ Dr. Skitek, V. 2020: Železarna Ravne med drugo svetovno vojno. V primežu nacistične Nemčije. V Čibron Kodrin, A. idr. (ur.), *Od koroškega fužinarja do ravskega jeklarja. Publikacija ob 400-letnici železarstva in jeklarstva v Mežiški dolini (str. 18-21)*. Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana.
- ~ Šehić, D. 2006: Atlas svetovne zgodovine. XX in XXI. Stoletje. Dnevnik, Ljubljana.
- ~ Širok, K. 2012: Slovenci v 20. stoletju. Vodnik po stalni razstavi. Muzej novejšje zgodovine Ljubljana.
- ~ Villacampa, V. 2005: Vodnik po svetovni zgodovini s kratkim pregledom zgodovine Slovencev. Tehnična založba Slovenije, Ljubljana.
- ~ Zbirka 2. svetovna vojna (DVD-ji). Digitalizirani posnetki 2. svetovne vojne. Novi mediji, Zagreb.
- ~ Zorec, M. 2005: Utrinki iz slovenske zgodovine. Od 2. svetovne vojne do Samostojne Slovenije. Karantanija, Ljubljana.

8. Priloga

VPARAŠANJA **(OBISK MUZEJA NOVEJŠE ZGODOVINE, INTERVJU S KUSTOSINJO)**

Ljubljana, 14. 2. 2020

11. Kdo je v času druge svetovne vojne zasegal ozemlje Slovenije?

12. Zakaj se je takratna Nemčija imenovala Tretji rajh?

13. Kaj je bila to 14. devizija?

14. Ali je bil v Sloveniji kakšen kraj, ki ga po vojni ni več?

15. Kje so potekali zadnji spopadi?

16. Kje ste dobili vse te vire, ki so zdaj v muzeju?

17. Ali imate izkušnjo, da muzej obišče kdo, ki je preživel vojno?

18. Katera slovenska mesta so bila po vojni najbolj uničena?

19. Kaj se je dogajalo v šolah med vojno (jezik, predmeti, učitelji)?

20. Ali se posledice druge svetovne vojne čutijo še danes?
